

3. táblázat

A hozzáférés költségmátrixa könyvtárközi kölcsönzés és folyóirat-előfizetés esetén

Költségek	Könyvtárközi kölcsönzés (USD)	Folyóirat-előfizetés (USD)
A megrendelők marginális költségei		
Idő	> 2,55	
Pénz	> Esetenként változik	0,87
A kölcsönkérő könyvtár marginális költségei = LMC_b :		
Az ARL/RLG által becsült átlagköltség	18,62	
UnCover	13,92	
SUNY-Express (a könyvtár végzi a keresést)	3,92	
SUNY-Express (a megrendelő végzi a keresést)	1,70	
Helyre rakás		0,07
A kölcsönkérő könyvtár fix előfizetési költségei:		
Feldolgozás, tárolás, köttetés		62,96
Előfizetési díj		S
A kölcsönadó könyvtár marginális költségei = LMC_1 :		
Az ARL/RLG által becsült átlagköltség	10,93	
UnCover	Az ár tartalmazza	
SUNY-Express	3,21	
Összesen	$2,55U + LMC_bU + LMC_1U$	$0,94U + 62,96 + S$

U a folyóirat használati szintjének várható értéke, S a folyóirat előfizetési díja.

tisztikát), a számítások eredményei egyik vagy másik irányban torzulhatnak.

Egyéb tényezők, amelyeket figyelembe kell venni:

1. A döntési szabályok a következő adatokat alkalmazzák: átlagosan hány szám jelenik meg az előfizetési évben, átlagosan hány szám van egy kötetben, átlagosan hány cikket kérnek a megrendelők könyvtárközi kölcsönzésen keresztül azonnali szállítással, az ARL/RLG által becsült költségek. Mindegyik adat függ azonban az előfizetendő folyóirattól, a megrendelők összetételétől, és a könyvtárközi kölcsönzésnél igénybe vett szállítási módszertől.
2. A könyvtárközi kölcsönzés gazdaságosságának, illetve gazdaságtalanságának mértéke a könyvtárközi kölcsönzés útján beszerzett cikkek költségeinek csökkenését vagy növekedését eredményezheti, és jelentős változásokat okozhat a tranzakciók számában.
3. Ha a könyvtárak közösen döntenek arról, melyik folyóiratokra fizetnek elő, jelentős zuhanás következhet be az előfizetett folyóiratok számában. A folyóirat-kiadás gazdaságtana azt diktálja, hogy ha az előfizetett folyóiratok száma csökken, a kiadók vagy megszüntetik egyes folyóiratok előfizetését, vagy megemelik az előfizetési árakat és a szerzői jogdíjat. Ennek eredményeképpen növekedni fognak a könyvtáraknak az előfizetésre fordított kiadásai. Ugyanakkor egy könyvtárigazgatótól nem várható el, hogy előfizetési döntése meghozatalakor tekintettel legyen a más könyvtáraknak okozható problémákra.
4. A kölcsönadó könyvtárak költségei eltérően alakulnak attól függően, hogy egy cikk másolási és küldési költségeiből mekkora részt fizettet meg a kölcsönkérő könyvtárral. Egy konkrét folyóirat iránti könyvtárközi igények várható számát azonban lehetetlen pontosan előre jelezni.

The economics of access versus ownership: The costs and benefits of access to scholarly articles via interlibrary loan and journal subscriptions. = Interlibrary Loan, Document Delivery & Information Supply, 6. köt. 3. sz. 1996. p. 1-76./

(Kőrösi Krisztina)

Az országos szakirodalmi ellátás továbbfejlesztése Németországban

A Német Kutatási Munkaközösség (*Deutsche Forschungsgemeinschaft = DFG*) könyvtári bizottsága 1975-ben dolgozta ki álláspontját az országos szakirodalmi ellátásról. Az azóta eltelt időszak politikai változásai (mindenekelőtt a két Németország egyesülése) és az információs technológia

gyors fejlődése szükségessé tette az ellátás rendszerének továbbfejlesztését. Egy munkabizottság dolgozta ki a következő ajánlásokat, amelyeket a DFG könyvtári bizottsága 1997. október 9-10-i ülésén fogadott el.

1. Az új szövetségi tartományok tudományos könyvtárainak bevonása a gyűjtőköri kooperációba

1.1 Az országos szakirodalmi ellátás rendszerének általános feladatai és jelenlegi szerkezete

A tudományos kutatás szempontjából releváns szakirodalom mennyisége és beszerzési ára az utóbbi évtizedekben tovább nőtt, amivel a könyvtárak anyagi és személyzeti ellátottsága nem tartott lépést. Így az 1975-ös emlékirat megállapításai ma fokozottabban érvényesek, mint valaha. Az országos szakirodalmi ellátás ma is korlátozott számú, teljesítőképessé tudományos könyvtáron nyugszik, mégpedig a speciális gyűjtési területeket vállaló 18 egyetemi könyvtáron, a négy központi szakkönyvtáron (műszaki tudományok, kémia, fizika, matematika: Hannover, mezőgazdaság: Bonn, közgazdaság-tudomány: Kiel, orvostudomány: Köln) és egyes tudományos szakkönyvtárakon.

1.2 Az országos szakirodalmi ellátás rendszere mint a régi és új tartományok közös feladata

A DFG azzal a céllal támogatja az országos szakirodalmi ellátást, hogy a tudósok és kutatók hozzájussanak a külföldi szakirodalomhoz. Az ellátás rendszerét folyamatosan hozzá kell igazítani a kutatás és a tudomány adottságaihoz és igényeihez.

A speciális gyűjtési területekért felelős könyvtáraknak maguknak is jelentős anyagi és személyi erőforrásokkal kell rendelkezniük ahhoz, hogy hosszú távra szóló elkötelezettségüknek megfelelően. A DFG csak azokat a gyűjtési és szolgáltatási tevékenységeiket támogatja, amelyek a helyi és regionális igények kielégítésén túl országos feladatokat szolgálnak. A fenntartóknak is érdeke azonban könyvtáraik ily módon történő megerősítése, s minthogy a szövetségi állam mellett maguk is hozzájárulnak a DFG forrásaihoz, az országos ellátásban való részvétel előnyökkel jár számukra is. Ugyanez érvényes a fokozottan támogatandó új tartományokra és könyvtáraikra is.

Már 1991-től részt vehettek az új tartományok könyvtárai valamennyi, támogatással járó programban, kivéve a speciális gyűjtési területeket. Ennek oka az volt, hogy az új tartományokban először a kutatási struktúrát kellett átalakítani, a tudományos könyvtáraknak pedig a helyi ellátás megjavítására kellett erőiket koncentrálni; országos feladatok vállalása még nem jöhetett számításba, bár már 1993-ban külön támogatási program indult speciális állományok kiépítésére.

1.3 A speciális gyűjtési területek tervének átstrukturálása

Az új tartományok könyvtárainak bevonása a speciális gyűjtési területek tervébe összetett átalakítási folyamat: a szakmai és ellátási szempontok mellett gondolni kell arra is, hogy olyan szilárd alapokon nyugvó megoldások szülessenek, amelyek garantálják az egész rendszer teljesítőképességét.

A munkabizottság alaposan megvizsgálta, miképpen lehetne egyes gyűjtési területeket a könyvtárak között átcsoportosítani, illetve újabbakat létrehozni. Munkája során kikérte az érintettek véleményét is. A gyűjtési terv átalakításának szándéka egyértelműen azt jelezte az új tartományok könyvtárainak, hogy be kívánják vonni őket az országos szakirodalmi ellátásba. Az 1998. január 1-jétől érvénybe lépő támogatási intézkedések egyes speciális gyűjtési területekért felelős könyvtárak kijelölésén túl kiterjednek speciális állományok kiépítésére is azzal a távolabbi céllal, hogy ezeket később az országos ellátás gyűjtési súlypontjaiként vehessék számításba.

1.4 Javaslatok a speciális gyűjtési területek át-, illetve újjáalakítására

A DFG könyvtári bizottsága részletes javaslatot terjesztett elő egyes speciális gyűjtési területek áthelyezésére a régi tartományok egyetemi könyvtáraiból az új tartományokba. Kijelölte továbbá azokat az újabb gyűjtési területeket, amelyeket az új tartományok egyetemi könyvtárai jelenlegi adottságaik alapján az országos szakirodalmi ellátás keretében speciális területként felelősséggel vállalhatnak. (Az így módosított gyűjtési terv a memorandum függelékét képezi, s az eredeti közleményben tanulmányozható. – A szerk.)

Ennek megfelelően nemcsak a jelenlegi beszerzési támogatásokat kell átirányítani, hanem kiegészítő forrásokat is kell biztosítani a hiányok pótlására, valamint a szükséges személyzet beállítására.

1.5 Középtávú tervek

A gyűjtési területek átstrukturálása során tekintettel kell lenni a későbbi teendőkre is. A speciális gyűjtési területeket vállaló könyvtáraknak új szolgáltatásokat kell nyújtaniuk az információs technológia új lehetőségeire támaszkodva országos viszonylatban is. Ez könnyen a terhelhetőség határhoz vezethet. Mindenesetre foglalkozni kell a speciális gyűjtési területek további átrendezésével, tekintettel a megfelelő kutatási súlypontok alakulására. Az ad hoc intézkedéseket azonban kerülni kell, a folyamatosságot biztosító tartós megoldásokat kell találni.

Az új tartományok tudományos könyvtáraiban is támogatni kell a speciális állományok kiépítését. Azokat a kezdeményeket, amelyek a jelenlegi állapotukban még nem vehetők tekintetbe speciális gyűjtési területekként az országos ellátásban, e program keretében fejleszteni kell, hogy ilyenekké válhassanak (pl. a drezdai Egyetemi Könyvtárban a hangzó dokumentumok gyűjteményét, ugyanitt a közlekedéstudományi gyűjteményt, Lipcsében és Halléban a Környezetkutatási Központ könyvtárát).

2. Az országos szakirodalmi ellátás rendszerével szemben támasztott további követelmények

2.1 Célkitűzés

A modern információs és médiatechnológia alapvetően változtatta meg a tudományos kommunikációt és publikációt, s meghatározza az információs szolgáltatást és -ellátást is. A kutatási eredményeket elektronikus formában teszik közzé, a globális adathálózatokon folytatják le a szakmai vitákat stb. Az egyes szakterületeken különböző sebességgel zajló változások megváltoztatják a kutatók munkamódszereit is.

Ez a fejlődés közvetlen hatással van a szakirodalmi és információs ellátásra. A tudományos könyvtárak szolgáltatási színeke jelentősen megnövekszik és kibővül az elektronikus dokumentumokkal; az információs és médiatechnológia megváltoztatja a könyvtárak feladatkörét.

A tudományos könyvtárak állományába és az általuk rendelkezésre bocsátott anyagba a nyomtatott kiadványok mellett az elektronikus publikációk is beletartoznak, s az igénytől függően tartósan megőrzendők lesznek. A modern adatfeldolgozás megjavítja a hagyományos és az elektronikus anyagok feltárását és hozzáférhetőségét. Az adatátalakítás és -átvitel eljárásai alkalmazásával a digitális, illetve digitalizált dokumentumokat gyorsabban lehet rendelkezésre bocsátani. A szolgáltatások hatékonysága növekszik, a gazdaságosság szempontjait tudatosan lehet érvényesíteni.

A speciális gyűjtőköröket gondozó egyetemi könyvtáraknak, a központi szakkönyvtáraknak és a speciális gyűjteményeket tartalmazó szakkönyvtáraknak is ezért ennek megfelelő szolgáltatásokat kell nyújtaniuk az országos szakirodalmi ellátásban. A szakirodalmi dokumentumok és információhordozók speciális gyűjteményeinek kiépítésével az ellátás megbízható egységeivé kell válniuk, amelyek vállalják az egyre növekvő, intenzív igények kielégítését az egyidejűleg relatíve csökkenő beszerzési keret és a növekvő árak ellenére. Ezért is célszerű az országos szakirodalmi ellátás rendszerében részt vevő, speciális gyűjtési területet vállaló könyvtárak szakmai felkészültségét hasznosítani.

2.2 A gyűjtési, illetve beszerzési megbízás kiterjesztése

A gyűjtési súlypontokat gondozó könyvtárak beszerzése kiterjed az alapvető szakirodalomra és a speciális anyagokra is. A cél kiemelkedő minőségű állományok létrehozása, egyaránt tekintetbe véve a könyvkereskedelmi forgalomban és az azon kívül hozzáférhető műveket. Bár továbbra is túlnyomórészt nyomtatott anyagot (monográfiákat, folyóiratokat) szereznek be, a különböző információhordozók ugyancsak kellő számban legyenek képviseltetve (pl. mikroformátumok, elektronikus dokumentumok, 1996 óta CD-ROM-ok). A digitális dokumentumokra azonban még csak jelzésszerűen terjed ki a szerzeményezés, ezért az országos gyűjtési feladatokat teljesítő könyvtáraknak adott megbízásoknak ezekre külön ki kell térniük. Az elektronikus publikációk online vagy offline verzióban férhetőek hozzá, s esetükben a klasszikus beszerzési és rendelkezésre bocsátási eljárásokat újabbakkal kell kiegészíteni. Nemcsak fizikális formájukban való beszerzésük és tartós megőrzésük jön számításba, hanem külső szervereken való hozzáférhetőségük is. Ennek kapcsán licencmegállapodásokat kell kötni, használati jogokat kell szerezni, ami meglehetősen nagy kiadásokat jelent. A hozzáférés megszervezése során szem előtt kell tartani a teljesség, a flexibilitás és a használati kínálat egyedi kialakíthatóságát, s nem hanyagolható el a megfelelő tárolási kapacitás megteremtése sem.

2.3 A feltárási és lelőhely-nyilvántartási feladatok kibővítése

A gyűjtési súlypontokért felelős könyvtárak anyaga a regionális és az országos hálózati adatbázisokban, valamint a helyi OPAC-okban már hozzáférhető. Ezek és a lelőhely-megállapítás egyéb eszközei (pl. országos folyóirat-katalógus) már a kutatók munkahelyeiről is elérhetőek. A lelőhely-nyilvántartás főként a nyomtatott anyagokra és a mikroformátumokra terjed ki. Ugyancsak meg kell szervezni az elektronikus dokumentumok lelőhely-nyilvántartását, részben a nyomtatott anyagokra érvényes szabályok szerint, de kiegészítve őket az elektronikus dokumentumokra jellemző adatokkal. A használó tájékoztatására ki kell térni a műszaki, jogi és költségadatokra, továbbá kívánatos a navigációhoz szükséges adatok feltüntetésére is.

Különösen a speciális gyűjtési területért felelős könyvtáraknak, valamint az országos szakkönyvtáraknak az elektronikus dokumentumok feldolgozása során biztosítaniuk kell az országos hozzáférést, s tekintettel kell lenniük a hazai és a nemzetközi fejlődési tendenciákra. Mind technikai, mind tartalmi szempontból nagy jelentősége van a már

bevezetett szabványok alkalmazásának. Túl kell lépniük azon a szinten, hogy a gyűjtési súlypontok anyagáról csak állományadatokat nyújtsanak. A tárgyszavas feltáráshoz túl nyomtatott és elektronikus jegyzékeket kell készíteniük a gyűjtési körükbe eső újonnan megjelent publikációkról, a folyóiratok tartalomjegyzékeit közzé kell tenniük. Az elektronikus dokumentumok jó részébe be vannak építve azok az eszközök, amelyek tartalmukról részletes felvilágosítást adnak (pl. kivonatok, indexek, összefoglalók). A lehetőség szerint az egész elektronikus állományt el kell látni ilyen kiegészítő információkkal.

A jövőben a kiemelt gyűjtési területeket gondozó könyvtáraknak még erősebben kell azon fáradozniuk, hogy a használókhoz közvetítsék a hagyományos és elektronikus információs forrásokat. Ennek során saját állományukon kívül a külső adat- és információs forrásokat is figyelembe kell venniük. A modern technológia és a kooperációs megállapodások segítségével ez könnyen megvalósítható. Az erő koncentrációja és a kooperáció lehetővé teszi, hogy a speciális gyűjtési szakterületekért felelős könyvtárak és az országos szakkönyvtárak mintegy virtuális szakkönyvtárakat építsenek fel.

2.4 A megrendelés és ellátás javítása

A gyűjtési kooperációban beszerzett anyagok rendelkezésre bocsátásának (ami jelenleg túlnyomórészt könyvtárközi kölcsönzést jelent) lényeges előfeltételei a hatékony megrendelési és ellátási szolgáltatások. Időközben azonban néhány könyvtár lehetővé tette, hogy a használók közvetlenül rendelhessék meg elsősorban a folyóiratcikkeket, s közvetlenül nekik is küldik meg az anyagokat. Újabb elektronikus eszközök (e-mail, file-transfer) segítik ezt a kapcsolatot. A gyorsított dokumentumellátás előfeltételeit minden speciális gyűjtési szakterületet gondozó és országos szakkönyvtárban meg kell teremteni, hogy a német tudósok és kutatók nemzetközileg is versenyképes munkafeltételekhez jussanak. A lelőhely-nyilvántartásokat össze kell kötni a megrendelési és szállítási mechanizmussal, s a kéréseket lehetőleg elektronikus úton kell teljesíteni. A monográfiák megküldéséhez a meglévő eszközöket (csomagposta, könyvautó) kell feljavítani, de a magánszektor szállítási vállalkozásait is igénybe lehet venni.

Az elektronikus dokumentumokat is be kell vonni a megrendelhető és szállítandó anyagok körébe, ráadásul nemcsak azokat, amelyek a szolgáltató könyvtár szerverén található, hanem azokat is, amelyek világszerte működő, külső szervereken férhetőek hozzá. Az országos ellátás érdekében érdemben kell foglalkozni a döntő szerepet játszó licencmegállapodásokkal és használati jogosultságokkal.

2.5 A nyomtatott anyagok digitalizálása

A dokumentumok jobb hasznosításához lényegesen hozzájárul gépi olvashatóságuk. Lehetővé válik indexelésük és teljes szövegű feltáráruk. A digitalizált állományok időtől és helytől függetlenül férhetőek hozzá, s könnyen integrálhatók a kutatók munkakörnyezetébe. Újszerű kiértékelési, elemző, rendelkezésre bocsátási eljárásokat és módszereket lehet alkalmazni, amelyek nyomtatott dokumentumok esetében nem jöhetnek számításba.

A könyvtári állományok digitalizálása kiemelt fontosságú tudomány- és művelődéspolitikai feladat, ezért módszeresen kell Németországban is hozzájárulni ehhez a feladathoz. A digitalizálás főként a régebbi anyagokra terjed ki, de – a szerzői jogi kérdések tisztázása után – az újabbak is számításba vehetők. Az egész vállalkozás egyébként a virtuális szakkönyvtárak felépítése szempontjából is nagy jelentőségű.

A speciális gyűjtőkori súlypontok prioritást élveznek a digitalizálás során. Az anyagok kiválasztásában a minőség szempontját kell érvényesíteni, s a szakmai körökkel egyetértésben kell eljárni: a digitalizálásnak a kutatási tervekhez kell illeszkednie. Elsősorban a különös jelentőséggel bíró és sűrűn használt, valamint a nehezen hozzáférhető (pl. védett) anyagok digitalizálандók. Mindehhez szükség van a kiadók közreműködésére (szerzői jogok) és nemzetközi megállapodásokra (munkamegosztás, többszörözések elkerülése). A digitalizálás megóvja az eredeti anyagokat, s megoldást jelenthet a savas papíron lévő tartalmak megőrzésében is.

2.6 Tartós megőrzés

A tudományos kutatás nem nélkülözheti a tartósan rendelkezésre álló, idézhető szakirodalmat. A tudományos könyvtárak a társadalom kulturális és tudományos emlékezetének szerepét töltik be, ezért állományukat archiválják és tartósan megőrzik a használat számára. A speciális gyűjtési súlypontokat gondozó könyvtáraknak, az országos szakkönyvtáraknak és a szakkönyvtáraknak kiemelt felelősségük van e tekintetben, s különösen a két első kategóriába tartozó könyvtáraknak megfelelő, hatáson intézkedéseket kell tenniük állományuk megőrzése végett. Az alkalmazott eljárások a hordozótól függenek, s mások a követelmények a nyomtatott, mint az elektronikus dokumentumok esetében.

A hazai dokumentumtermés megőrzéséért a *Deutsche Bibliothek* (nemzeti archivális könyvtár) és a köteles példányban részesülő könyvtárak felelősek. A speciális gyűjtési súlypontokért országosan felelős könyvtárak a külföldi irodalom tekintetében töltenek be hasonló szerepet. Figyelmet kell fordítani a 19. század második felében és a

20. században megjelent, pusztulásnak kitétt dokumentumokra, s azoknak az országoknak a kiadványaira, amelyekből belátható időn belül nem várható saját kiadványtermésükre vonatkozó archiválási programok végrehajtása.

Az országos ellátás szempontjából elsősorban a mikrofilmmezés lehet az archiválás eszköze. A hasonló programokat indított országokból beszerezhetők a német tudományosság számára szükséges filmek. Természetesen tisztázandó a szállítási feltételek és határidők ismeretében, hogy megrendelés helyett nem lenne-e célszerűbb a mikrofilmmezést ismételt elvégezni. Azon állományok esetében, amelyeknél a fizikális megőrzés is fontos, a savtalanítást is alkalmazni kell.

A mikrofilmmezést és a digitalizálást helyímelő eljárásnéven is számításhoz kell venni. A savtalanítással eredeti alakjukban megőrzött dokumentumok nagy mennyisége, s a nyomtatott publikációk egyre növekvő tömege miatt azonban raktári kapacitások építését is elő kell irányozni.

Az elektronikus publikációk tartós megőrzése igen költséges feladat, ezért különösen indokolt az összehangolt fellépés. A Deutsche Bibliothek feladata a hazai anyagok hosszú távú megőrzése, a külföldiek tekintetében a speciális gyűjtési súlypontokat gondozó könyvtárak, az országos szakkönyvtárak és más szakkönyvtárak illetékesek. Ez utóbbiak vonatkozásában meg kell vizsgálni azt is, hogy a magasban fejlett országok elektronikus hordozóinak tárolása helyett mennyire üzembiztos megoldás csupán a hozzáférés biztosítása. (Mindenesetre a nemzeti érdekű anyagokat a határon belül is tárolni kell.) Meggondolandó az is, hogy a fejlődőben lévő országokban várhatóan megnövekszik az elektronikus publikációk száma. A válto-

gatás kritériumait, a hozzáférés módszereit a kutatókkal és a szakmai szervezetekkel együtt kell kidolgozni.

2.7 Következtetések

A speciális gyűjtési súlypontokat gondozó könyvtárak újabb feladatok előtt állnak, ennek megfelelően kell pénzügyileg, személyzetileg és szervezetenként megerősíteni őket. Folytatniuk kell a nyomtatott anyagok gyűjtését, kiegészítve az elektronikus publikációk beszerzésével. A rutin feladatokat továbbra is a fenntartóknak kell finanszírozniuk, de a szolgáltatási spektrum kiszélesítésének modellmegoldásait és bevezető költségeit a DFG-nek kell magára vállalnia. Ha az új szolgáltatásokat térítés fejében nyújtják, intézkedni kell, hogy a bevételeket a könyvtár a szolgáltatásra fordíthassa; nem lehet azonban számítani arra, hogy a szolgáltatások önfenntartók legyenek.

Meg kell vizsgálni, hogy a tervezett új feladatokat miképpen lehet finanszírozni. Elengedhetetlenek a koordinációs megállapodások, különös tekintettel a megcélzott virtuális szakkönyvtárakra, s az országos rendszer egységes szolgáltatási kínálatára.

A költségek csökkentése végett célszerű a technikai eszközöket közösen használni. Csak egy példa: a digitális anyagok archiválásának költségei akkorák, hogy kisebb és közepes súlyponti könyvtárakban aligha fedezhetők; ezt központi szolgáltatásokkal kell megoldani.

Weiterentwicklung der überregionalen Literaturversorgung. Memorandum. = Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, 45. köt. 2. sz. 1998. p. 135–161./

(Papp István)

A könyvszektor és az Európa Tanács

A könyvszektor problematikája – különös tekintettel a kelet-közép-európai állapotokra – az Európa Tanácsot sem hagyja hidegen. Az Európa Tanácsban könyvszektoron a *könyv legszélesebb értelemben vett világát* értik: a szerzőséget éppen úgy, mint a kiadókat és a terjesztőket, illetve a könyvtárakat.

A kelet-közép-európai tennivalókat az európai kulturális miniszterek 1992. évi értekezletének ajánlásaiból kiindulva 1993 folyamán elérték konkrét tervvé (DG XIII). Az első terv szerinti rendezvényre – a Nordinfo bekapcsolódásával – 1994-ben Strasbourgban került sor. Témája a közép-európai könyvtári jogszabályozás volt. E tekintet-

ben a könyvtárakat elsőrendű kulturális, tudományos és nevelési intézményekként pertraktáló ajánlások megfogalmazását sikerült elérni.

Az Európa Tanács fontosnak tartja, hogy a kelet-közép-európai államok mindegyike megjelenesse a maga *Books in print*-jét. (Egyelőre csak Csehországban, Lengyelországban és Magyarországon van ilyen kiadvány.) Jelenleg a horvátországi változat megjelenésének előkészítése folyik.

A köteles példányok szolgáltatásának, az audiovizuális és elektronikus anyagok szolgáltatására történő kiszélesítésének a kérdésköre ugyancsak intenzíven foglalkoztatja a tanácsot. Ezzel kapcsolatban megfelelő ajánlásokat tett közzé. 1998-ban